

Jóan Pauli Joensen¹

Etnologiskar hugleiðingar kring siðvenjur, lóg og grundlóg

Summary

On the basis of the work in the Faroese constitutional committee Professor Jóan Pauli Joensen, chairman of the committee, reflects on his experience, both personally and academically, and the central role Kári á Rógvi had in it. The essential elements which are needed in a constitutional committee are according to Prof. Joensen having an inclusive and participatory process in the creation of a potential constitutional framework. Prof. Joensen describes the developments in the committee from the beginning and to the present day, and the societal attitude towards a new constitutional framework. Prof. Joensen recommends that the work on a Faroese constitutional framework continues even though similar pitfalls may still be lurking in the political landscape. He concludes that instead of spreading fear regarding future changes it will be an advantage to all participants in this process to maintain a positive and constructive attitude.

Úrtak

Jóan Pauli Joensen, professari og formaður í grundlógarnevndini, hugleiðir um arbeiðið í grundlógarnevndini, seinni stjórnarskipanarnevndini, og ikki minst týðandi leiklutin hjá Kára á Rógvi í hesum arbeiði. Sum formaður í grundlógarnevndini, var hann vitni til nøkur dømi um bæði menniskjasligar og akademiskar avbjóðingar, ið kunnu taka seg upp í føroyskari lögfrøði og føroyskum lógarsmiði. Í arbeiði við grundlóg ella stjórnarskipan, er avgerandi at hava eina opna og fólkaræðisliga tilgongd, har allir partar luttaka. Jóan Pauli lýsir síðani mest týðandi reimingarnar frá tilgongdini at smíðja grundlógaruppskotið og fram til støðuna í dagsins samfelag. Jóan Pauli mælir til, at arbeiðið við føroyskari grundlóg, ella stjórnarskipan, heldur á fram hóast líknandi avbjóðingar framhaldandi kunnu taka seg upp. Hann kemur til ta niðurstøðu, at heldur enn at spjaða ræðslu um framtíðar broytingar, er tað ein fyrimunur hjá øllum luttakarum í tilgongdini at hava ein positivan og uppbyggjandi hugburð.

¹ Professari í fólkalívfrøði og fyrrverandi formaður í stjórnarskipanarnevndini.

Inngangur

Sjálvt um Kári á Rógvi var lögfrøðingur um ein háls, so dámdi honum væl at siggja lóg úr einum fjøltáttaðum fyri ikki at siga polyfoniskum sjónarmið. Hansara fatan var, at lögfrøðingar, sum bert høvdu lisið lögfrøði, høvdu verið betri farnir, um teir høvdu lisið okkurt annað eisini. Mitt fak er etnologi ella mentanarfrøði, og sæð úr tí sjónarhorni er tað ikki torført at siggja, at lóg er ikki bert ein partur av samfelagsins leiðreglum, men at lóg skapar eisini mentan og eina fatan av, hvat alt er um. Lóg er í roynd og veru eitt *kulturprodukt*.

Øll samfeløg hava bæði skrivaðar og óskrivaðar leiðreglur ella lógir fyri rættan og skeivan atburð, bæði sum einstaklingar og sum partar av einum størri samfelag. Børn læra skjótt at siga at *tað er ikki lov* ella *tað er lov*. *Custom is law* – verður sagt – *siðir eru lóg*, men revsingin at bróta gamlan sið kemur sjáldan fyri dómstólarnar, men verður sanktionerað í samveruni millum fólk í dagliga lívinum.

Hvaðani koma lógirnar

Leingi var tað so, at hildið varð, at tað var eitt hægri vald, ið gav lógirnar, tað verið seg eitt vald av himli ella á jørð. Ikki sjáldan eru tær mest grundleggjandi lógirnar ella leiðreglurnar at finna í eini mytiskari fortíð og verða fataðar sum meira ella minni sakrosantar, eitt nú konstitiútionin í USA, sum er vorðin eitt tjóðskaparligt symbol. Til Føroya komu flestu formligu lógir uttanifrá, men tað var löggrætturin gamli, ið brúkti lógirnar og lagaði tær til okkara viðurskifti. Löggrætturin kom soleiðis at bera brá av einum bæði lóggevandi og dømandi valdi.

Løgtingsvalið 30. apríl 1998

Tann 30. apríl 1998 var løgtingsval í Føroyum. Valið førði til eina sjálvstýris-samgongu, og ein landsstýrismann í sjálvstýrismálum. Tað hevði staðið illa til í Føroyum eftir bankakreppuna, tá Føroyar eftir at hava verið undir strongum eftirliti nú so smátt vóru um at koma upp á turt aftur. Tað, sum nú hendi, var sera fjart frá eini blóðugari kollvelting – talan var meira um eina akademiska verkætlan fram ímóti einum fullveldi. Men ikki kann sigast annað enn, at ein frælsislogi var tendraður í bróstinum á mongum føroyingi. Farið var undir eina miðvísa tilgongd við tí í hyggju at gera Føroyar til eitt fullveldi, so ella so. Á hesi leið skuldi hvør steinur vendast, tí rætt skuldi verða borið at. Ein liður í hesum var tað, sum førði til *Hvítubók*, sum skuldi vera grundarlagið undir øllum tí sum skuldi fara fram.

Tíðliga í árinum 1999 ringdi ein dagin Rúni Joensen, aðalstjóri í Løgmálaráðnum til mín, og heitti á meg um at koma at vera formaður í Grundlógarnevndini, sum teir vóru við at seta. Hetta kom púra óvæntað, men eg kundi ikki annað enn taka av einum so stórum heiðuri. Eg var tá professari við Universitetet í Bergen. Universitetið helt, at hetta var ein so sjáldsom uppgáva, at eg fekk farloyvi úr starvi mínum, so skjótt eg hevði gjørt skyldur mínar.

Skrivari í Grundlógarnevndini

Eitt upprit til arbeiði var longu gjørt við setningi og endamáli. Bergur Berg, ið tá var embætismaður í sjálvstýrismálum, virkaði sum skrivari ta fyrstu tíðina, men nýggjur skrivari í Grundlógarnevndina skuldi setast. Valið fall á ungan jurist við prógvi í lögfrøði frá Københavns Universitet, sum um tað mundið eisini legði seinastu hond á eina masterútbúgving í lóg í Skotlandi. Tað var Kári á Rógvi. Hann byrjaði sum skrivari 15. august 1999. Vit fingtu tilhald á loftinum uttast á Tinganesi.

Kári á Rógvi hevði eina ótrúliga arbeiðsorku. Stóð tað bert til okkum báðar, haldi eg, at vit høvdu kunnað havt eina grundlóg lidna eftir heilt stuttari tíð, men tað var ikki endamálið. Endamálið var, at grundlógin skuldi vaksa burtur úr føroyskum jørðildi ella tí, sum eg vil kalla føroyskari politiskari vistfrøði ella økologi. Tað skuldi vera ein tilgongd ella ein prosess, sum fólkið eisini skuldi taka lut í.

Vit fóru straks undir at velja út eina røð av *umrøðuevnum*, soleiðis at tað aftanfyri tey skuldi koma at vera væl umhugsaðar lógargreinir, sum fleiri høvdu verið uppi í. Skipað var fyri arbeiðsbólkum við einum serfrøðingi sum orðstýrara og samskipara. Skrivarin var arbeiðsbólkunum til hjálpar og gav fakliga leiðbeining. Soleiðis var eitt umrøðuevni fyri og annað eftir viðgjørt í bólki og at enda lagt fyri plenum ella tað, sum vit nevndu *stóra kamar*. Hesin arbeiðshátturin tók sjálvandi tíð, og hvat mær sjálvum viðvíkir, so er hetta ein tann besta skúling eg havi havt í lívinum, tá tað ræður um at læra at hava tol og sjálvur sýna tollyndi.

Vit skipaðu frá byrjan fyri regluligum tíðindafundum, har greitt var frá arbeiðinum, og har ymiskir tættir ella umrøðuevni vóru lýst, alt fyri at fáa eitt alment kjak. Journalistar sýndu hesum stóran áhuga, serliga tí vit høvdu lagt fundirnar tíðliga á morgni, so teir kundu fáa morgunmat eisini.

Eisini skipaðu vit fyri bæði fyrilestrum og seminarum fyri nevndini og øðrum við, so vit kunna fáa meira at vita og varpa nýtt ljós á tað, sum vit fingust við.

Vit skipaðu eisini fyri eini námsferð til Íslands og USA. Stórar vónir vórðu settar til hesa ferð. Eitt var at læra meira, men ferðin varð eisini ætlað til at samansjóða nevndina, men politiska støðan uppundir ta fólkaatkvøðu, sum verða skuldi, gjørdi at Javnaðarflokkurin, Sambandsflokkurin og Miðflokkurin ikki komu við. Tað var stórt spell so teir fingi ikki lut í tí sum vit lærdu í USA.

Vit vóru burtur frá 16. februar til 2. mars 2001. Ferðin var stak væl fyrireikað, og bæði í Íslandi og ikki minst í USA fingi vit nógv at vita frá kønum fólki, ikki minst á tí víðagitna *Kennedy School of Government* við Harvard. Serliga nógv fekst burturúr vitjanini í Nebraska, har m.a. Eyðun Viderø varð tilnevndur heiðursborgari. Fleiri høvi vóru her eisini at nema, hvussu politikkur og völd virkaðu í praksis við hoyringum og øðrum.

Tað kom eisini eitt og annað skemtiligt fyri, eitt nú tað kvøldið, tá Jógvan á Lakjuni eftir fornum emigrantsiði bað eina bøn á Charles Hotel í Boston og takkaði fyri, at vit vóru komin fram í øllum góðum. Mitt undir kontemplatiónum aftaná, ljóðaði úr rúminum „grindin deyð á sandinum lá, knappliga vendi hon beint út frá“. Orðini komu frá Eyðun Viderø, og hesi orðini góvu okkum nógv at hugsa um.

Skipað varð so fyri, at vit vórðu boðin út privat í Lincoln í Nebraska. Eyðun Viderø, Micheal Reveal og eg vóru saman. Eg hevði glett meg til ein góðan amerikanskan døgurða, men Eyðun hevði kunngjørt fyri øllum, at salat var honum ein andstygð, so tað kvøldið fingi vit bert kjøt og epli. Tey tordu ikki at borðreiða við øðrum fyri einum av formonnum í Løgtinginum, so har misti eg eitt kulinariskt upplivilsi.

Ikki hesa bert ferð, men eisini seinni vitjaðu vit, Kári og eg, íslenska hægstarætt og lógardeildina á Háskóla Ísland, har vit fingi nógv sambond og lærdu nógv.

Arbeiðið helt áfram, men ofta vóru praktiskir trupulleikar, tá vit skuldu halda fund. Í august mánað í 2001 hendi tað, at Kári á Rógvi „eftir ágrýtið arbeiði í langa tíð misti hugin. Tá hann í heilum eftir at hava lagt fundir til rættis fleiri ferðir noyddist at avlýsa teir aftur og byrja um aftur. Hetta var serliga nervandi, tá fólk aðrastaðni frá vóru komin at halda skeið og fyrilestrar. Av ymiskum orsøkum gjørdust umstøðurnar á skrivstovuni ikki tær, ið skrivarin sjálvur

hevði mælt til og fingið tilmælið um. Tessvegna tók hann seg at enda aftur sum fastur skrivari, men varðveitti tilknýti til arbeiðið.²

Eftir tað kom Ingibjörg Berg at taka sær av tí umsitingarliga partinum og Rúni Joensen av tí lögfrøðiliga restina av árinum. Parturin hjá Kára á Rógvi í grundlógárbæiðinum lá kortini ikki eftir.

Beint áðrenn midnátt setti formaðurin punktum og fyrsta frágreiðingin var send landsstýrismanninum sum teldupostur tann 31. desember 2001, hetta samstundis sum nýggjarsskotini dundu og nýggjárskettarnar fóru upp í luftina. Hetta er nú 15 ára gomul søga. At tað vóru trupulleikar í arbeiðinum sæst av formálanum. Tað var ikki lætt at skriva eina grundlóg í einum landi „har ein stóur partur av teimum, ið skriva skuldu grundlógina ikki eru samd um endamálið við lógini. Summi vilja ikki hava aðra grundlóg enn ta galdandi donsku. Onnur vilja hava eina stjórnarlóg, sum gjarna kann eita grundlóg, men sum er fyri landið Føroyar uttan mun til, um hetta land hevur fullveldi ella ikki. Tað eru tey, sum halda, at sjálvstjórnarlóg bert kann nýtast í einum suverenum stati, í einum fullveldi, og ikki aðrastaðni. Orðið ella hugtakið „fullveldi“ ørkymlar eisini summi. Er tað ein stjórnarrættarlígur móguleiki, ið vit eiga rættin til og kunnu staðfesta í okkara egnu grundlóg, ella er fullveldi einans tað fullgjørda verkið? Sama er við „sjálvsavgerðarrætti“. Merkir tað orðið ein rætt til at skifta millum ymsar samveldisskipanir, bæði undan og eftir at hava fingið fullveldi? Ella merkir sjálvsavgerðarrættur at taka fullveldi? Best man vera í semju at finna fram til mest hóskandi týðning av tílíkum orðum“.³

Eisini skrivar formaðurin í formælinum, at „Ongin flokkur hevur ynskt grundlógárbæið fyri tess egnu skyld. Ongin flokkur hevur kravt eina grundlóg ella eina grundleggjandi stjórnarlóg. Allir síggja grundlógárbæið sum ein part av øðrum ætlanum, antin sum part av samveldisætlanum innan danska ríkið, samveldisætlanum, har Føroyar sum fullveldi eru knýttar at Danmark, ella sum ein part av fullveldistøkuni, tá Føroyar loysa seg frá øllum formligum samveldi við Danmark“.⁴

Hetta heldur formaðurin vera stórt spell „Tí grundlógárbæið hevur víst, at meginparturin – fleiri enn 90 prosent av tí viðgjørda tilfarinum – av eini stjórnarlóg hevur einki við nakra samveldisstøðu at gera, hvørki so ella so“.⁵

² Frágreiðing um grundlógárbæið frá formanninum í grundlógárbæiðini til landstýrismannin í sjálvstýrismálum. Latin 31. desember 2001. Lögfrøðiliga kannað og rætta 14. mars 2002, bls.18

³ Frágreiðing um grundlógárbæið 2001. Nevnda verk. bls. 17.

⁴ Frágreiðing um grundlógárbæið 2001. Nevnda verk. bls. 17.

⁵ Frágreiðing um grundlógárbæið 2001. Nevnda verk. bls. 17.

Hin vegin vóru tað eisini góðar løtur í grundlógarbeiðinum, tí „hóast alt hava teir mongu fundirnir – 32 plenumsfundir, eins og bólkafundir og sparrifundir – verið góðir og mennandi. Tað hevur verið ein skúli fyri limirnar. Politikarar og serfrøðingar hava arbeitt sera væl saman, og markini millum politikarar og serfrøðingar hvurvu nærum fullkomiliga. Til tíðir gloymdu politikararnir, at teir umboðaðu ymiskar flokkar. Grundlógarbeiðið tók teir til tíðir allar við húð og hár. Kortini var tað so, at teir av og á knappliga ásannaðu, at teir ikki bert vóru grundlógarnevndarlimir, men eisini høvdu ein almennan leiklut sum tjóðveldismenn, javnaðarmenn, sambandsmenn, fólkafloksmenn og miðflokkamaður. Hetta kundi føra til onkur markeringsherðindi – Grundlógarnevndin hevur frá byrjan havt sínar innbygdu og samantvinnaðu politisku mótsetningar. Tað hevði verið ólíka lættari at arbeitt út frá eini lóg og einum setningi, sum øll nevndin varð samd um. Nevndin noyddist at vingla nakað ímillum leiðina fram í móti eini grundlóg fyri fullveldið Føroyar og so tað millumloyn, sum arbeitt varð við, eina við innbygdu móguleikum til bæði at virka undir núverandi umstøðum og eftir fullveldistøkuna uttan broytingar.

Hetta hevur verið eitt skisma í nevndarbeiðinum. Ein slik samanseting av mótsettum sjónarmiðum hevur sett stór krøv til formannin, sum frá byrjan hevur havt eina løgtingslóg og freistir at halda seg til, samstundis sum hann ongur sanktiónsmóguleikar hevur havt fyri at kunna halda freistirnar.

Tíðarkarmurin og freistirnar vóru ein trupulleiki, men størsti trupulleikin vóru tær ymisku fatanirnar av eini føroyskari grundlóg, og tí stakk spurningurin, um at finna fram til eina tvørpolitiska semju um eina nýggja stjórnarskrá ella stjórnarskipan seg longu upp um ársskiftið 2001/2002.

Flaggdagsálitíð

Eftir formannsfrágreiðingina lá nevndin bakk í eina tíð. Løgtingsval stóð fyri durinum og floksvaldu limirnir fóru í valstrið. Eftir valið varð lógin dagförd 8. mai 2003. Nú kom tað at vera nevndin sjálv, sum eftir tilmæli frá formanninum setti tann setning, sum arbeitt skuldi verða eftir. Setningurin kom soleiðis at verða meira liðiligur og kundi stillast um neyðugt. Eisini vóru ásetingar í lóginum um hoyringar. Onkrar broytingar komu í nevndini, eitt nú kom Kári á Rógvi at verða næstformaður. Nøkur politisk umboð vórðu eisini skift út.

Ein altjóða grundlógarráðstevna varð hildin í Norðurlandahúsinum í døgnum 11–13 mars 2003. Ráðstevnan var sera væl eydnað og komu nógv áhugaverd sjónarmið fram. Ikki minst týdning hevði tað samband, ið var knýtt við fleiri serkøn fólki uttanfyri landoddarnar, sum høvdu fakligan áhuga fyri tí, sum

hendi, og stevnan vakti eisini stóran áhuga í Føroyum, tí hugsað var heilt øðrvísi enn tað, sum var vanligt millum føroyskar lögfrøðingar.

Arbeiðið helt fram í *lítla kamari*, har bert serfrøðingar vóru og so *stóra kamari*, har bæði serfrøðingar og politikarar vóru. Arbeiðsfundir vóru oftast í lítla kamari. Tíverri kom tann sonevndi *tjóðskaparligi* snávingarsteinurin aftur at rulla millum fótturnar, og avrátt var tí at royna at finna fram til eina *tjóðskaparliga semju*. Tíverri rukku vit ikki hesum, tí val varð útskrivað at verða 20. januar 2004. Politisku umboðini fóru í valstríð, so tað kom nú bert at verða í *lítla kamari* at fundir vórðu hildnir.

Eftir valið varð skipað samgonga millum Javnaðarflokkin, Fólkaflokkin og Sambandsflokkin, og í samgonguskjalinum stóð, at grundlógararbeiðið skuldi skipast av nýggjum, men lógin frá 2003 var enn í gildi og flaggdagurin 2004 nærkaðist. Formaðurin avgjordi tí at royna at halda lógina so langt sum tað rakk. Tað komu tí at verða formaðurin í nevdini Jóan Pauli Joensen, næstformaðurin Kári á Rógvi, og skrivarin Bárður Larsen, ið átóku sær at fáa *Fyrsta flaggdagsálitið* liðugt. Sparrað var við hinar serfrøðingarnar so langt tað lat seg gera og skipað var eisini fyri arbeiðsfundum.

Fyrsta Flaggdagsálitið var soleiðis aftur ein frágreiðing frá formanninum í Grundlógarnevdini, men tað var eitt rættiliga fullfíggað álit við einum lidnum uppskoti til eina føroyska grundlóg. Málið var mestsum rokkið. Ætlanin var at álitid skuldi sendast til hoyringar og við støðið í teimum skuldi skrivast seinna álitid, sum var endaligt, men tað varð av ongum á hesum sinni.

Jólaálitið

Orðið ella heitið grundlóg fall mongum politikara fyri bróstið. Lógin um grundlógarnevnd varð tí 25. mai 2005 broytt til at verða lóg um *stjórnarskipanarnevnd*, og orðið grundlóg varð skift út við *stjórnarskipan*. Í munum hugaheimi eru heitini grundlóg ella stjórnarskipan – tað sum á enskum eitur *constitution* – at rokna sum samheiti.

Stjórnarskipanarnevndin fekk arbeiðshøli í gamla landsbókasavninum – gróthúsinum – har eg eisini hevði mína rektarskrivstovu og fundarhøli vóru í húsunum til allar vanligar fundir. Rúni Rasmussen var settur til skrivara. Hann gjørði eitt stak gott og kvalifiserað arbeiði sum skrivari.

Skipanin við *lítla kamari* og *stóra kamari* helt fram. Í lítla kamari vóru hildnir 26 fundir og í stóra kamari vórðu 10 fundir hildnir. Móti endanum fóru vit eisini á kunningarferð kring landið.

Í stjórnarskipanararbeiðinum varð farið nágreiniliga gjøgnum flaggdagsálitid, onkrastaðni varð skorið eitt sindur og okkurt smávegis var lagt afturat aðrastaðni, og viðmerkingar vórðu skrivaðar til lógargreinirnar. Eisini var preambulin tillagaður eitt sindur. Tað snúði seg ikki bert um eina stjórnarskipan fyri fullveldið Føroyar, men eina stjórnarskipan, sum eisini kundí nýtast undir øðrum umstøðum.

Tað eydnaðist ikki at fáa semju um alt, og spurningurin er, um tað nakrantíð hevði eydnast í hesum forumi. Nú hevði verið arbeiðt í skjótt 8 ár við tí, og motiveringin var í vanda fyri at fara at bila hjá mongum. Eisini høvdu vit eina freist at halda okkum til, og sum formaður dugdi eg ikki at síggja nakra orsök til ikki at royna at halda hana, sjálvt um nevndin uttan iva hevði kunnað *kært grátt* í langa tíð afturat, men tað var eisini ein vandi fyri, at alt fór at detta niðurfyri, um vit ikki lögdu fram eitt ítøkiligt skjal. Ivamál fingi ljóð í minnilutaálitum, sum vóru prentað aftast, so tey kundu takast við í eini endaligari politiskari viðgerð á tingi.

Minnilutaálitini

Nú, tá eg fleiri ár aftaná lesi minnilutaálitini, er tað ikki torført at síggja, at tey við eini skilagóðari viðgerð lættliga kunnu sjóðast saman við sjálvum uppskotinum. Har er næstan ikki ein snávingarsteinur, ið tað ikki hevði borið til at fingið burtur. Tann størsti snávingarsteinurin var tá, eins og eins og hann er enn, var sambandi millum donsku grundlógina og eina føroyska grundlóg ella stjórnarskipan. Tað vóru sambandsfólk í nevndini, sum vóru rættiliga konstruktiv, tá rætt skal vera rætt. Sjálvur dugi eg enn ikki at síggja, hví danska grundlógin skal vevjast upp í eina føroyska. Tað ber nú einaferð ikki til at skriva seg inn í ella burturúr ríkisfelagskapinum, ella sum Kári á Rógvi málber seg „og halda, at onkur orðing av óvart antin kann fremja loysing ella tvørturímóti leinkja okkum at øðrum landi í allar ævir“.⁶ Tað er ein avgerð, sum Føroya fólk skal taka fólkaræðisliga.

Í sínum minnilutaáliti ásannar Kári á Rógvi at undirtøkan var breið, og at ein grundlóg hevði verið savnandi fyri Føroyar, men um eg ikki fari skeivur, so helt hann at føroyskir lögfrøðingar útbúnir í Danmark, høvdu lyndið til at verða ov heftir av teimum áskoðanum, sum teir høvdu lært í Danmark Føroyum viðvíkjandi.

⁶ Álit. Stjórnarskipan Føroya. Stjórnarskipanarnevndin 18, desember 2006, bls.102.

Tað er rætt, at Stýrisskipanaruppskotið, eg endurgevi, „var nógv merkt av at vera nevndarsemja“ men, sigur Kári á Rógvi, „okkum tørvar at betra stýrisskipan okkara, at vit kunnu fáa stórt gagn av fullfíggaðum stjórnarskjali við tjóðskaparligari semju, ríkisrættaráseting, rættindum og valdsavmarkingum, verður staðiliga mælt lögmanni ella øðrum, ið eiga rætt at leggja fram uppskot á Føroya Løgtingi – at leggja fram uppskot um Stjórnarskipan Føroya at koma í staðin fyri yngru stýrisskipanarlógina“.⁷

Kári á Rógvi kendi mest fyri Fyrra Flagdagsálitinum, ið hann, Bárður Larsen og eg sjálvur, lögdu eitt stórt arbeiði í, og hann mælir til, at „vegna betri grundað arbeiðslag, betri stíl og skipan og innihaldsliga hepnari og frælsari ásetingar ... at Fyrra Flaggdagsálitnið við teimum rættingum, sum vóru gjørdar í heftinum við ensku umsetingini, verður lagt fyri tingið heldur enn endaliga tilmælið hjá nevndini. Í øðrum lagi taki eg tó undir við tilmæli nevndarinnar, tað er í øllum førum betri enn verandi skipan“.⁸ Munurin millum álitini er í roynd og veru ikki serliga stórir.

Tá álitnið var latið lögmanni, var eitt skeið at enda komið. Stutt eftir varð alt, sum lá eftir Stjórnarskipanarnevndina borið út á Løgmannsskrivstovuna, har tað varð arkiverað. Síðani tá havi eg einki havt við hvørki grundlóg ella stjórnarskipan at gera, men í sambandi við henda fund havi eg leitað eitt sindur aftureftir, og má ásanna, at nógv var fingið av skafti, bert spell at ikki meira kom burturúr, tá tingið skuldi geva hesum hold, men ta søguna kunnu onnur siga.

Afturlítandi hugleiðingar

Eitt tað týðningarmiklasta, ið kom burturúr hesum arbeiði er, at vit hava fingið undirvísing í lögfrøði og gransking í lögfrøði á Setrinum, og hava skapað eitt egið føroyskt lögfrøðiligt forum og her hugsji eg eisini um *Føroyskt Lógar Rit*. Her var Kári á Rógvi ein eldsál, ein sannur primus motor, og hann flutti okkum saman við øðrum góðum lögfrøðingum langt í føroyskari lögfrøði, ta stuttu tíð hann fekk tillutað her á fold.

Allar mentanir byggja á bæði traditiónum og broytingar. Kári á Rógvi sá lóg úr einum polyfoniskum sjónarmiðið í samljóði við samfelagið, og ikki sum ein óbroytiligan lögfrøðiligan logikk *per se*. Tað vóru eisini teir tankar, sum lógu aftan fyri tað *masterskeið í lóg*, sum vit nú hava á setrinum, ið ikki bert skuldi

⁷ Álit, Stjórnarskipan Føroya. Nevnda verk. bls. 102

⁸ Álit, Stjórnarskipan Føroya. Nevnda verk. bls. 102

vera opið fyri teimum, ið hava lokið bachelorprógv í lögfrøði, men eisini fyri øðrum. Hesum vóru universitetslærarar í lögfrøði við onnur universitet, samdir við okkum í. Tann, sum hevur eina bachelórútbúgving í lögfrøði frá danskum universiteti, kann gera seg lidnan í Føroyum, og fá eitt danskt prógv sum cand. jur., samstundis sum onnur kunnu byggja lögfrøði oman á aðra útbúgving. Eg ivist ikki í, at hetta fer at skapa eitt dynamiskt og nýskapandi umhvørvi, og skapa ein nýggjan lögfrøðiligan veruleika, har vit fara at síggja gjøgnum føroyskar lögfrøðiligar brillur. Nú 4 ár aftaná at hetta, sum her er skrivað, varð borðið fram, er komið so langt, at tað eisini ber til at taka eina bachelórútbúgving í lóg á Fróðskaparsetri Føroya.

Nú ein føroysk stjórnarskipan skal til fólkaatkvøðu í seinasta lagi í 2017, skuldi tað ikki undrað meg, um hetta skapar onkra svøvnleysa nátt hjá lögfrøðingum í Tinganesi, tí teir snávingarsteinar, sum gjørdur, at uppskotið til grundlóg ella stjórnarskipan á tingi rann burtur sum blágómi fyri sól, teir eru har enn, tí tað er nú einaferð vorðið so, at sambandshugsjónin og tjóveldishugsjónin eru sum kinesiska symbolið *yin* og *yang*, bæði eru treyta av hvørjum øðrum og kunnu ikki vera tiluttan hvørt annað. Vandur er tí fyri eini radikalisering í sjónarmiðunum, sæð úr einum strukturfunktionalistiskum tyrlusjónarmiði, at einki fer ella skal skal henda, tí tað er tað, sum heldur lív í hugsjónunum og stríðinum um at kyrra veljararnar at sær, men tað hevði verið stórt spell. Sjálvt um semja kann verða um 99 % av tí, sum stendur í uppskotinum til eina føroyska grundlóg ella stjórnarskipan, verða fólk ivasom, so leingi billað verður teimum inn, at onkur orðing í eini føroyskari grundlóg ella stjórnarskipan av óvart antin kann fremja loysing, ella tvørturímóti leinkja okkum at øðrum landi í allar ævir. Tí skulu vit sleppa øllum óttaherferðum, har talan er um politiskan lótvinning, og ikki ørkymla óvardar politiskar sálir, tí her er einki at vera ræddur fyri, hvørki hjá tjóðveldisfólki ella sambandsfólki ella teimum, sum liggja ímillum hesi sjónarmið.